

Göçün Kavramsal Çerçevesi ve Göç Kuramları

The Conceptual Framework Of Migration And Theories Of Migration

Oğuz Gökhan Develioğlu^{1*}

1- Batman Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tarih ABD, oguzgokhandevelioglu@gmail.com, ORCID ID: 0000-0003-4690-0146

Issue Details

Issue Title:

Received: Apr 17, 2023

Revised: May 10, 2023

Accepted: May 17, 2023

Published: May 18, 2023

Pages: 49-60

Copyright © 2023 by author(s)
and JOTERm

Cite as: Develioğlu, O. G. (2023).
Göçün Kavramsal Çerçevesi ve
Göç Kuramları. Journal of
Theoretical & Empirical Research
on Management, 3, 49-60.

ÖZET

Göç insanlığın ortaya çıkışından beri var olan bir olgudur. Sosyal bilimlerde disiplinler arası ortak çalışma alanı olarak göç olgusu, günümüzde birçok farklı şekilde karşımıza çıkmaktadır. Çeşitlilik arz etmesi sebebiyle göç alan ülke ve toplumların kamu düzenini ve toplumsal yapısını etkilemektedir. Sosyoloji ve tarih bilimlerinin ortak olarak üzerinde çalışmış olduğu göç konusu, günümüzde devletler veya devlete bağlı kuruluşların ilgi odağı olarak kamu politikalarının şekillenmesinde önemli bir mevzu haline gelmiştir. Ülkeler ve toplumlar, göç yüküyle beraber göçün yönetimi hususunda tecrübe kazanmışlardır. Kamu düzeni ve sosyal ve ekonomik istikrarın devamı bakımından göç, ülkelerin sosyoekonomik olarak bu durumu lehine çevirebilmeleri için önemli bir fırsat olarak kabul edilebilir. Günümüzün karakteristik özelliklerinin çeşitlilik göstermesi göç ve göçün çeşitlerine de sirayet etmiştir. 21. Yüzyıl göç olgusu bu yönüyle çeşitli şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla göç olgusu üzerine çalışan Sosyal bilimler yeni dönemin göç olgusunu iyi analiz edip göç kuramları da buna göre şekillendirmelidir. Bu çalışmada göçün kavramsal çerçevesi ve kuramlarının ortaya çıkması ve bu kuramların zamanla gösterdiği artış ile ilgili bilgi verilip sonraki çalışmalara katkı sağlanması amaçlanmıştır. Yani sıra günümüz göç hareketlerinin daha iyi anlaşılması ve üzerinde değerlendirme yapılması açısından bu çalışma önem arz etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Uluslararası göç, Göç Kuramları.

ABSTRACT

Migration is a phenomenon that has existed since the emergence of humanity. The phenomenon of migration, as an interdisciplinary collaborative field in social sciences, appears in many different forms today. Due to its diversity, it affects the public order and social structure of the countries and societies receiving immigration. The issue of migration, which sociology and historical sciences have worked on jointly, has become an important issue in shaping public policies as the focus of attention of states or state-affiliated institutions. Countries and societies have gained experience in the management of migration with the burden of migration. In terms of public order and the continuation of social and economic stability, migration can be considered as an important opportunity for countries to turn this situation in their favor socioeconomically. The diversity of today's characteristic features has also spread to the types of migration and migration. The phenomenon of migration in the 21st century appears in various forms in this respect. Therefore, social sciences working on the phenomenon of migration should analyze the migration phenomenon of the new era well and shape migration theories accordingly. In this study, it is aimed to provide information about the emergence of the conceptual framework and theories of migration and the increase in these theories over time, and to contribute to subsequent studies. In addition, this study is important in terms of better understanding and evaluation of today's migration movements.

Keywords: Migration, International migration, Migration Theories.

1. GİRİŞ

İnsanlığın ortaya çıkışından itibaren var olan bir olgu olarak göç, 19. yüzyıldan itibaren kapsamlı bir şekilde incelenmeye başlanmış ve bu kavramı açıklamak için birçok kuram yazılmıştır. Bu kuramlar göç olgusunu tanımlamasına rağmen birbirinden farklı içeriklere sahiptir. Bu sebepten genel geçer bir göç kuramından

bahsetmek mümkün olmamıştır. Göç kuramlarının çeşitlilik arz eden yapısı göç süreçlerinin birden fazla kuram ya da disiplinle açıklanmasına zemin hazırlamıştır. Bu durum göç süreçlerini multidisipliner bir araştırma alanına dönüştürmüştür (Abadan-Unat, 2002: 4). Günümüz toplumlarına baktığımızda toplumsal olay ve olguların içinde pek çok farklı yapının olduğunu görebiliriz. Toplumsal nedenlerden ötürü ortaya çıkan göçlerde de aynı durum mevcuttur (Çağlayan, 2006: 67). Her dönemde yaşanan siyasi, kültürel ve ekonomik şartların göçlerin biçimi ve yönü üzerinde etkili olduğu görülmektedir. Nedenleri ve ortaya çıkardığı sonuçlar bakımından göçün sosyal, kültürel, ekonomik, siyasi ve güvenlik açıdan birçok sebebi vardır. Göçler arasında birtakım ortak özellikler bulunuyor olsa da toplumsal açıdan gösterdiği farklılıklardan dolayı kendine özgü özellikler barındırmasına sebep olmuştur (İnce, 2019: 2581). Bu durum ise yeni göç kuramlarının ortaya çıkmasını sağlamıştır. Multidisipliner bir alan olmasından dolayı göçü her disiplin ilgi alanına giren boyutuyla incelemiştir. Örnek verecek olursak, iktisatçılar göçün ekonomik sebep ve sonuçlarına odaklanırken siyaset bilimciler göçün politik kısmıyla ilgilenmiştir. Sosyoloji ise insanlar arası ilişkiler bağlamında göçün sosyal ve kültürel boyutunu ele alarak incelemiştir. Bununla beraber coğrafya mekânsal olarak inceler iken nüfus bilimi göçü, nüfus hareketleri üzerinden, iktisat bilimi de iş gücü hareketleri bağlamında incelemiştir (Somuncu, 2006: 1-2).

Göçe yönelik ilk akademik çalışmalar 1885 yılında başlamıştır. Göçün neden ve sonuçlarını sosyokültürel ve coğrafi olarak açıklamaya çalışan bu araştırmaların başında Ravenstein gelmektedir (Yalçın, 2004: 22). Bu alandan birçok ismin önünü açmış olan Ravenstein'dan sonra Stouffer'ın 1940 yılında kaleme aldığı "Kesişen Fırsatlar" isimli çalışmasıyla göç kuramları hususunda göçün sebeplerini baz alarak ortaya yeni bir teori çıkarmıştır. 1965 yılında E. Lee'nin "A Theory of Migration" isimli eserinde itme-çekme kuramını farklı bir şekilde ele almıştır (Tavas, 2015: 326; Lee, 1969: 284). Bu çalışmada göçün tanımı, şekilleri, göç kuramları üzerinde çalışılıp sonraki akademik çalışmalara ışık tutulacaktır.

1.1 Göç'ün Tanımı ve Göç Kavramları

1.1.1 Göçün Tanımı

İnsanlık ortaya çıktığı günden itibaren bir barınma, mekân sorunu yaşamış ve bu sorunu gidermek ihtiyacı duymuştur. Bu ihtiyacın zamanla kalıcı hale gelmesinden dolayı hep bir arayış içerisinde olmuştur. Bu sebeple insanlar göç etmişlerdir. Göçün tek bir tanımı olmamakla birlikte farklı şekillerde tanımlara sahiptir. Göç insanların buldukları yerden sınırlar içinde veya ülkeler arasında bir bölgeden başka birine geçişi olarak tanımlanmıştır (Giddens ve Sutton, 2014: 109; Faist, 2003; Ballyn, 2011; Tekeli, 2011).

Uluslararası Göç Örgütüne göre göç, "Bir kişi veya birden fazla insanın uluslararası sınırlar veya kendi ülke sınırları içerisinde hareket etmesi; süresi, oluşumu ve sebepleri değişiklik göstermekle birlikte insanların yaşadıkları yeri değiştirmesi ve göç etmesi." şeklinde tanımlanmıştır (IOM, 2020: 20-21). Göç kavramı içerisinde birçok farklı olguyu barındırdığı için içinde bulunduğu duruma göre anlam olarak farklılık gösterebilir. Bir ülkeden diğerine yapılan göçler geçici veya kalıcı olarak insanların başka bir bölgeye gidip yerleşmesidir.

Dünya tarihinde yaşanan göçlere bakıldığında göçlerin çoğunlukla zorunlu sebeplerle gerçekleştiği görülmüştür. Bu zorunluluk ise genellikle bir dış faktörün belirleyici rolü ile olmuştur. Dış faktörleri ise ya farklı bir devlet ya da iklimle ilişkilendirebileceğimiz sebepler oluşturmuştur. Herhangi bir sebeple göç etmeye maruz kalan topluluklar ise kendilerini zorunlu bir dönüşümün içinde bulmuşlardır. Buna göre göç eden topluluk nüfus yapısı olarak farklılığa uğrar ve temel yapısında değişiklikler meydana getirir (Castles and Miller, 2008: 55).

İnsanlar medeniyetler oluşturmuşlardır. Daha iyi yaşam şartlarına sahip olabilmek adına tarih boyunca yer değiştirmişlerdir. Bu yer değiştirme esnasında farklı kültürler ile temas etmiş ve kültür alışverişi sayesinde bazı değişimler yaşayarak kültürleşmişlerdir (Güvenç, 1999: 122). Göçün nedenlerine bakıldığında, insanların ekonomik ve sosyal sebeplerden ötürü göç ettikleri görülmüştür. İlk medeniyetlerden beri insanlar arasında

sınıfsal ayrımlar olmuştur. Köle-sahip, işçi-patron, gibi sınıfsal ayrımlar ve bundan bağımsız olarak bölgede yaşanan kıtlık, savaş, yoksulluk gibi sebeplerden dolayı insanlar bir bölgeden diğerine göç etmişlerdir (Castles and Miller, 2008: 56).

Göçün en yoğun yaşandığı dönem olarak XVI. yüzyılda yaşanan göçleri söylemek yerinde olacaktır. Bu dönemde çok fazla hastalık, açlık, savaş gibi sebeplerden ötürü göçler yaşanmıştır. Bu yüzyıldan sonra Avrupa dünya siyaseti üzerinde söz sahibi olmaya başlaması, sanayileşme ve bilgi birikimi safhasını tamamladıktan sonra sömürgecilik faaliyetlerine yönelmesi ve ulus devlet olarak emperyalist politikalar içerisine girmesi ile uluslararası göçler artmaya başlamıştır. Sanayileşmenin sonucu olarak fabrikaların kurulması iş olanaklarının şehirleri daha cazip hale getirmesi ile köyden şehirlere büyük bir göç hareketi başlamıştır (Çelebi, 2011: 13).

Görülüyor ki göçü etkileyen birçok sebep vardır. Bunların başında insanların daha rahat ve ferah yaşama arzuları gelmekle birlikte, savaş ve siyasi durumlardan ötürü göçe zorlanmak gibi sebepleri saymak da mümkündür. Burada genel olarak insanların olumsuz bir koşula maruz kaldıktan sonra koşulların daha olumlu olduğu yerlere doğru yer değişimlerinin tamamı göçü ifade etmektedir diyebiliriz.

Ülkesini çeşitli sebeplerle terk etmek zorunda kalan ve başka bir ülkeye sığınan insanlar için birçok tanım üretilmiştir. Bu tanımlar göç eylemini gerçekleştiren insanların mevcut durumlarına göre şekillendirilmiştir. Buna göre:

“Mülteci, zulüm gördüğü ya da zulüm görme korkusu duyduğu için ülkesini terk etmiş, bir başka devlet ülkesine sığınmış kişidir.” (Ertuğrul, 2014, s. 565).

“Sığınmacı, ülkesini ekonomik olmayan nedenlerden ötürü terk etmiş ve henüz mültecilik statüsü verilmemiş insanlar için kullanılır” (Özlü, Z., Kara, A., & Karkın, V., 2017, s. 480).

“Göçmen, daha çok ekonomik kaygılarla ve yaşamını daha iyi sürdürebilme umuduyla ülkesinden ayrılıp başka ülkelere göç eden insanlar için kullanılır” (Özlü, Z., Kara, A., & Karkın, V., 2017, s. 480).

Göç eden insanlar yasal hakları çerçevesinde farklı kavramlarla ifade edilmişlerdir. Günümüzde ise bu tanımların hepsi geçerli olmakla birlikte genellikle mülteci kavramının ağırlıklı kullanıldığı görülmektedir.

1.1.1.2 Göçmen Kavramı

Göçmen, nüfus hareketleri sonucu insanların yer değiştirmelerine bağlı olarak ortaya çıkan bir kavramdır. Bir yerden diğer bir yere veya ülkeye kalıcı olarak ikamet etmek için gelen kimselere göçmen denmektedir (Demirtaş, 2009: 5). Bir başka bir deyişle insanların farklı bir coğrafyada veya ülkede bir seneden fazla bir süre bulunmuş olmaları onlara göçmen denilmesine yeterli olduğu şeklindedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015: 22).

Göçmen olarak adlandırılan kimseler kendilerine ve ailelerine daha iyi imkânlarla sahip olmak için göç eden kimselerdir (IOM, 2009: 22). Bu süreçte göçmenler göç ettikleri ülkede çeşitli uyum sorunları ile karşılaşmaktadırlar. Bunlar içerisinde dışlanma, kültürel, dini ve farklı etnik kökene bağlı olmaları gösterilebilir. Bunların temelinde yatan sebepler kişilerin sosyokültürel ve ekonomik farklılıklarından kaynaklanmaktadır (Yavuz, 2013: 610-622). Toplumsal uyum göçmenler için gerçekten büyük bir problem teşkil etmektedir. Göçmenler içerisinde özellikle kadın ve çocukların uyum hususunda daha kabiliyetli oldukları kabul edilmektedir.

Toplumsal kaynaşma göçe maruz kalan toplumlarda en önemli sorunların başında gelmektedir. Sosyal hayata uyum ve sosyo-ekonomik hayata katılım için sosyal uyum önem arz etmektedir (Tartanoğlu, 2010: 2). Sosyal uyum genel olarak bireyler üzerinde örnek verecek olursak bireyin yurtdışına çıkmak ya da ülkesine geri dönmek, sosyal ve kültürel çevrede yaşanan değişiklikleri ve bu değişikliklere karşı bireyin gösterdiği uyum anlamına gelir (Kuruüzüm, 2002: 102-113). Diğer bir ifadeyle bireyin kendisinden veya çevresindeki diğer bireylerden gelen taleplere verdiği tepkidir (Egin ve Ermeğan., 2011:1756). Kişinin sosyal çevresiyle iyi

ilişkiler kurması olarak ifade edilen sosyal uyum, göç eden kimselerin etnik kültürlerini korumaları ve devam ettirmelerinin yanında misafir oldukları toplumun kültürüne uyum göstermesini arttırmaktadır.

1.1.1.3 Mülteci Kavramı ve Mültecilik

Uluslararası hukukun unsurlarından biri mültecilik hukukudur. Mültecilik uzun bir zamandan beri var olan bir kavram olarak literatürde yerini almıştır. İnsanların toplu halde yaşamaya başlamaları ile birlikte baskı, şiddet ve zulüm gibi kavramların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bahsi geçen kavramların sosyal hayattaki varlığı, bu baskı ve şiddete maruz kalan insan topluluklarının yer değiştirmeleri sorununu ve bu sorunun uluslararası alanda düzenlenmesi gereğini ortaya çıkarmıştır.

Mülteci kavramı, 1951 Cenevre sözleşmesine göre 1 Ocak 1951 yılından önce gerçekleşen olaylar neticesinde çeşitli nedenlerden ötürü ülkesinde yaşamaktan korkan ve başka bir ülkeye sığınan tekrar ülkesine dönmek istemeyen kişilere verilen addır (Akbulut, 2021: 7). 1967 Newyork Protokolüne göre bir kişinin baskı ve şiddetle kendi yurdundan ayrılmak zorunda kalmış olması o kişinin mülteci olarak adlandırılmasına yeterlidir (Doğan, 2008: 106).

Cenevre Sözleşmesine göre; *“Soyu, inancı, milliyeti, belli bir toplumsal gruba mensup olması veya siyasi düşüncelerinden dolayı baskı ve şiddet göreceği konusunda haklı bir gerekçesi olan ve bu gerekçe yüzünden ülkesini terk edip yeniden dönmek istemeyen kişidir.”* (Kasdemir, 2010: 28).

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Kurulu (BMMYK) ise mültecileri, *“Ülkelerinin dışında yaşayan ve soyları, inançları, milliyetleri, siyasi düşünceleri ya da üye oldukları sosyal grup nedeniyle yaşadıkları hak-sızlıkların korkusundan dolayı ülkelerine dönemeyen kişiler.”* olarak adlandırmıştır.

1969 Afrika Birliği Mülteci Anlaşması ve Latin Amerika’daki 1984 Cartagena Deklarasyonu gibi yerel belgeler, savaş ya da iç karışıklıklardan ötürü vatanlarından kaçanları da içine alarak mülteci tanımına yeni şeyler eklemiştir (Akbulut, 2021: 7-8). Kısacası mülteci olarak adlandırılan kimseler baskı ve zulüm yaşadıkları yerlerden kendilerini, ailelerini ve hayatlarını garantiye alacak başka bir ülkeye göç edip sonrasında tekrar dönmek istemeyen kimselerdir.

1.1.1.4 Sığınmacı Kavramı ve Tanımı

Sığınmacı kelime olarak kendi ülkesinde hayatına dair risk bulunduğu için başka bir ülkeden mülteci olarak talepte bulunan kişilere verilen sıfattır(BMMYK, 1997:183). Sığınma hakkı, sığınma talebinde bulunulan ülkede talebi henüz karara bağlanmamış kimselere, başvurduğu ülkede kalma izni verir (Kılıç, 2008: 28). Sığınma talebi sığınmacı için yasal koruma sağlamak içindir.

Dünyada son yıllarda sığınmacı olarak bir ülkeden diğerine başvuran kişi sayısı oldukça fazladır. 2003 yılında 809.000 kişi sığınma talebinde bulunmuşken bu sayı 2019 yılında 1.330.000’e ulaşmıştır(UNHCR, 2019). Sayının bu şekilde artış göstermesi özellikle son dönemde yaşanan Arap Baharı (Özlu ve diğerleri,2017: 478), adı verilen halk hareketi neticesinde Ortadoğu’daki istikrarsızlıklar, Güney Amerika ülkelerinden daha rahat bir yaşam sürdürmek için ABD ve AB ülkelerine göç etmeleri gösterilebilir.

1.1.1.5 İltica Kavramı

İltica kelime anlamı olarak sığınmak demektir. İltica ve sığınma, bir kişinin mensubu olduğu ya da yaşadığı ülkede baskı ve zulme maruz kalmasından dolayı vatanını terk edip yabancı bir ülkeye gidip o ülkenin topraklarına sığınma ve korunmak için talepte bulunmasıdır (Pazarcı, 2011: 215). 146 ülkenin 1951 Cenevre Mülteci anlaşması ve 1967 protokolünün altına imza atmasıyla literatüre mültecilik ve iltica kavramları girmiştir.

Uluslararası Göç Örgütü’nün tanımına göre mülteciler çeşitli sebeplerden ötürü ülkelerinde yaşayamaz duruma geldikleri için ayrılmak zorunda olan kimselerdir. Bu göçler doğal olarak komşu ülkeleri veya göç edilen ülkelerin sosyal ve ekonomik yapısında dengeleri bozucu etkiler yapmıştır (Newman and Selm, 2003: 31-50).

Yapılan bir iltica başvurusunun ne şekilde ve hangi koşullar altında nerelere yapılabileceğine ilişkin 2003/343 sayılı AB Tüzüğü (Dublin II. Tüzüğü), 18 Şubat 2003 tarihinde AB Bakanlar Konseyi tarafından kabul edilmiş ve 17 Mart 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Kaplan, 2004: 478).

2. GÖÇ KURAMLARI

2.1 Ravenstein ve Göç Kuramı

Göç ile ilgili akademik anlamda çalışmaların başlangıcı olarak 1885 yılında Ravenstein'in çalışmaları gösterilebilir. Ravenstein göçün nedenlerini ve sonuçlarını sosyo-kültürel ve coğrafi olarak incelemiş ve bu çalışmalar ile öne çıkmıştır. Bu çalışmalarından dolayı bilimsel anlamda ilk çalışma yapan bilim insanı olarak bilinmektedir. Ravenstein göç olgusunun genel geçer sebeplerini ve kanunlarını bulmaya yönelik çalışmıştır. Çalışmasını 1871-1881 yılları arasında yapılan İngiliz nüfus sayımı istatistiklerinden elde ettiği bilgiler ışığında yedi göç kanunu belirlemiştir (Çağlayan, 2006: 68; Yalçın, 2004: 22).

Ravenstein hazırladığı çalışmada, genel olarak derinlikten ve güçlü bir analizden yoksun görünüyorsa da rağmen sonraki göç çalışmalarına öncülük etmiştir. Kuramsal temeline bakıldığında endüstrileşme ve kentleşme gibi olgular üzerine inşa etmiş ve 19. Yüzyılın sonlarındaki gelişmeler çalışmanın temelini teşkil etmiştir. Sanayileşme ile birlikte gelişen iş fırsatları ve ulaşım ağları, insanları o dönemin sanayisi gelişmiş kıtası olarak Avrupa'ya ve Kuzey Amerika'ya yöneltmiştir. Böylece sayısız insan vatanlarını terk edip refah düzeyi daha yüksek olan yerlere göç etmişlerdir. Ravenstein'in çalışmaları diğer araştırmacılar içinde önem arz etmiştir. Bir diğer araştırmacı olan Samuel A. Stouffer, şehirlerin çekim merkezleri olarak etkilerini dikkate alarak hareket eden bireyler için göç mesafesinin önemli olduğunu ifade etmiştir (Stouffer, 1940: 846). Göç eden kimselerin uzun mesafelerden ziyade kısa mesafelerdeki istihdam fırsatları ile ilgili daha derin bilgilere ulaşabileceklerini ifade eden Stouffer uzaklık ve yakınlık ilişkisini iş gücü piyasasında bilgi akışı yönünden analiz etmiştir (Stouffer, 1940: 847-848). 19. Yüzyılın sonundaki gelişmeleri dikkate alarak çalışan Ravenstein tam böyle bir ortamda çalışmasını oluşturarak 1885-1889 yıllarında kaleme aldığı Göç Kanunları (The Laws of Migration) başlıklı iki makaleden oluşan yedi göç kanununu tartışmaya açmıştır. Bu göç kanunları şunlardır (Castles ve Miller, 1998: 20–21; Yalçın, 2004: 22).

1) Göç ve mesafe: Mültecilerin çoğu kısa bir mesafeye göç etme eğilimindedir. Bu göç dalgaları refah düzeyi daha yüksek seviyedeki merkezlere doğru yapılmaktadır. Gelişmekte olan endüstrileşmiş şehirlerdeki yaşayan yerli nüfus diğer insanlar tarafından büyük merkezlere doğru yapılan göçün kapsamını belirlemektedir. Ravenstein'a göre göçün boyutu göç edilen şehrin iş fırsatları, sosyoekonomik yapısına bağlıdır (Yalçın, 2004: 24-25).

2) Göç ve basamakları: Buna göre bir yerde sanayi ve ticaret gelişirse çevreden merkeze doğru insanlar göç etmeye başlar. Ticaret ve sanayinin gelişmesine paralel olarak kentsel bağlamda hızlı bir ekonomik büyüme meydana gelince bu bölge çekiciliğini arttırır. Şehirlerin çevresindeki bölgelerde bulunan kırsal alanlardaki azalma, uzak yerlerden gelen göçmenler tarafından doldurulur. Şehrin ekonomik anlamda avantajları fark edilince o bölgeye göçün yayılma oranı artar ve derin bir şekilde hissedilir (Yalçın, 2004: 24-25).

3) Yayılma ve emme süreci: Göç edilen yere doğru bir yayılma ve soğurma faaliyeti vardır. Ravenstein'a göre; göç tek başına amaç değil, insanlar sadece göç etmek istedikleri için hareket etmezler. Onlar için amaç, göç ettikleri bölgedeki ekonomik ve ticari gelirlerden de yararlanmaktır. Pastadan pay alma isteği ve daha müreffeh bir yaşama sahip olma arzusu bu durumu desteklemektedir. Yani hızla gelişen sanayiye paralel olarak iş gücü göçle kapatılmakta ve bu nedenle gelen göçler bu endüstrileşmiş bölgeler tarafından kabul edilmektedir (Yalçın, 2004: 24-25).

4) Göç zincirleri: Ravenstein, göç hareketlerinin zaman içinde zincir halinde gelişme gösterdiğini ve göç alan yerlerin de göç vermeye başladığını ifade etmiştir. Bu doğrultuda her göç hareketi tetikleyici olarak yeni bir

göç dalgasına sebep olmuştur. Ravenstein göçü bir zincire benzetip birbiri ardına süre gelen bir süreç olarak nitelendirmiştir (Yalçın, 2004: 24-25).

5) Doğrudan göç: Ravenstein, oluşturduğu ilk dört yasada sıralı ve zincir şeklinde gelişen göçten bahseder. Fakat Ravenstein'in beşinci yasası ise doğrudan, uzun mesafeli ve kademersiz şekilde nitelendirilmiştir. İlk dört yasasından farklı bir göç türünü ifade eder. Kıtalararası göçlerde göçmenler ticaret ve endüstri yönünden gelişmiş merkezlere yönelmekte ve bu coğrafyalara doğrudan yerleşmeyi tercih etmektedirler (Yalçın, 2004: 24-25).

6) Kır kent yerleşimcileri farkı: Kır ve kent yerleşimcileri ile ilgili Ravenstein şöyle bir tanımlama yapmıştır: ona göre şehir yerleşimcileri kırsaldakilere göre daha az göç etme eğilimindedirler. Şehirlere yapılan göçlerin burada yaşayanları yerinden etmediğini fakat kırsalda yaşayanların yerlerinden edilip göç dalgaları meydana getirdiğini ifade etmektedir (Yalçın, 2004: 24-25).

7) Kadın erkek farkı: Ravenstein'in göçmenlik yasası ile ilgili en son maddesi cinsiyetle ilgilidir. Bu yasaya göre göç eğilimi bakımından kadınlar erkeklerden daha fazla göçe eğilimlidir. 1889'da yayınlanan diğer makalesinde Ravenstein, kadınların daha çok kısa mesafeli ve iç göçlere eğilimli olduklarını ifade ederken, erkeklerin uzun mesafeli ve kıtalararası göçe daha fazla eğilimi olduğunu ve daha yüksek bir göç eğilimine sahip olduklarını ifade etmiştir (Yalçın, 2004: 25).

2.2 KESİŞEN FIRSATLAR KURAMI

Kesişen fırsat kuramı Stouffer'ın 1940 yılında yayınladığı "Kesişen Fırsatlar" isimli çalışması neticesinde ortaya çıkmış bir kuramdır. Bu kuramda göçün sebeplerini ortaya çıkarmaya yönelik yapılan araştırmalardan oluşmaktadır. Netice olarak göç için tercih edilen yer ve mesafenin imkân ve fırsatların fazla oluşu ile doğru orantılı olduğu tespit edilmiştir (Tavas, 2015: 326). Buna göre mesafenin istihdam fırsatlarının olması gerekmektedir. Kurama göre göç tercihinde önemli olan noktalar, göç edilecek uzaklık, göç edilecek bölgedeki fırsatlar ve bu fırsatların sayısal olarak çok olması etkili olmuştur. Fakat Stouffer'ın kuramında, bu üç önemli öğeden uzaklığı, analiz nesnesi olarak diğer faktörlerden önemli bir yere koymuştur. Ona göre, göç araştırmalarında çekim noktaları üzerinde daha çok durulması gerekmektedir. İki farklı merkezdeki çekim noktaları, göç edilecek coğrafya ile çekim noktası arasındaki uzaklık dikkate alınarak analiz yapılmalıdır (Stouffer, 1940: 846).

Bu minvalde kesişen fırsatlar kuramının ulus ötesi göçler için en önemli maddesi göç edilen yerin uzaklığına bağlı olarak göç esnasında yaşanabilecek sıkıntıları göz önünde bulundurup göçü değerlendiriyor olmasıdır. Göç esnasında aşılacak mesafeler ve sınırlardan geçişler göç üzerinde olumsuz bir etki göstermektedir. Çünkü aşılacak her sınır beraberinde ayrı bir kontrol mekanizması getirmektedir. Bu durum ulus ötesi göçü zorlaştıran bir etken ve ulus ötesi göçler için bir sınırlandırma anlamına gelmektedir. Bu durum ulus ötesi göçü zorlaştıran bir sınırlama anlamına gelmektedir. Popüler bir kuram olmamakla birlikte özellikle ekonomik temelli yapılan göçlerde sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Kuramın temel işleyiş biçimi bir yerdeki iş imkânları ve bu imkânların çekim noktası olarak ifade edilmektedir. İş imkânlarının sayısal olarak fazlalığı ve bu işleri talep eden yerleşik işçilerin sayısı, yaşanacak göçün büyüklüğünü belirleyen etkenlerdendir. Günümüzde küreselleşme ile birlikte iş gücü göçünün farklılaştığı görülmektedir. Buna göre iyi eğitim almış nitelikli kişilerin ucuza çalıştırılması yaygınlaşmıştır. Ekonomi olarak zayıf bölgelerde yaşayan ve daha rahat bir hayat sürmek isteyen insanlar ekonomik gücü yüksek olan ülkelere göç etme eğilimindedir. İşçi göçünün temelinde "*daha fazla gelir, kentin köylere göre daha iyi ve rahat yerleşme olanağı*" gibi imkânların olması etkili olmuştur (Tatlıdil, 1993: 60).

2.3 EVERETT LEE'NİN İTME-ÇEKME KURAMI

İtme-Çekme Kuramı olarak nitelendirilen kuram, 1966'da Everett Lee tarafından kaleme alınan "Göç Teorisi (*A Theory of Migration*)" adlı makale ile temelini oluşturmuştur. Lee göç eden bireyler için itici-çekici

faktörlerin göç etmede önemli bir role sahip olduğunu söylemiştir. Lee, göçü bulunan yerden kalıcı veya kalıcı olmayan şekilde yer değiştirme olarak tanımlamaktadır. Ona göre göç hareketini gerçekleştiren kimseler gönüllü veya gönülsüz olduğu ile ilgili bir kısıtlama yoktur, hatta iç göç veya dış arasında herhangi bir fark görmemektedir. (Lee, 1966: 49). Ravenstein'dan sonra iç göç ile ilgili fazla genelleme yapılmadığını ifade eden Lee, sadece Thomas'ın bir eserinde genç yetişkinlerin göçe konusunda daha hevesli olduğunu iç göç ile ilgili yapılan genellemelerden biri olabileceğini ifade etmiştir (Lee, 1969: 284). Bu söylem günümüzde geçerliliğini devam ettiriyor olsa da göç edenlerin yaş durumları ile ilgili önemli değişimler vardır. ILO¹ tarafından hazırlanan “*World of Work 2014*” adlı raporda göçmenlerin yaş dağılımında değişiklikler olduğu ifade edilmiştir.

Lee'nin Kuramında, göç sürecini ve göçmenlerin göç kararını almalarında etkili olan faktörler şu şekilde sıralanmıştır:

- 1) Bulunulan yer ile ilgili etkenler
- 2) Gidilecek yer ile ilgili etkenler
- 3) Araya giren engeller
- 4) Bireysel etkenlerdir (Lee, 1966: 49-50; Yaman, 2016: 100).

Lee çalışmasında, göçü iten ve çeken faktörlere göre açıklayarak olumlu ve olumsuz değişkenlerin bireylerin gidiş ve varış noktaları üzerindeki etkilerinin önemine vurguda bulunmuştur. Lee'nin “itme-çekme” kuramında yalnızca göç ve göç eden hususunu ve özelliklerini değerlendirebilmek mümkün olmamıştır. Bu yüzden yaşanan bölge ve göç edilen bölge arasındaki farklılıkların bilinmesi önemlidir. Lee bu farklılıkları göç olgusuyla birlikte ortaya çıkan sosyo-kültürel, hukuki, göç mesafesi, ulaşım, maddi sıkıntılar yani insanın çevresinde gelişen ve göç edeni etkileyen problemler olarak sınıflandırmıştır. Göçün genel kaidelerini kendi içinde meydana gelen sorunları fiziki ve uyum mekanizmalarını “Büyük faktörler” olarak nitelendirerek göç olgusuna farklı bir bakış açısı kazandırmıştır (Çağlayan, 2006: 68).

İnsanlar çeşitli sebeplerden dolayı buldukları yerleri terk edip başka yerlere göç etme ihtiyacı duymuşlardır. İnsanları bu eyleme iten şey genel olarak bakıldığında, ekonomik açıdan daha çok gelişmiş ülkelerin insanları çekme açısından cazibe merkezleri olmaları gösterilebilir. Lee'nin itme olarak nitelendirdiği sebepler insanların kendi ülkelerinde yaşadıkları sosyo kültürel ve ekonomik sıkıntılar iken çekme olarak ifade ettiği şey ise insanların saydığımız sebeplerden ötürü daha iyi durumda olan ülkelere veya bölgelere göç etmesi gösterilebilir. Bunu açıklarken Lee kendi kuramına göre sebepler sıralamıştır.

2.4 MERKEZ ÇEVRE KURAMI

Merkez çevre kuramı, ekonomik anlamda birbiriyle ilişki içinde olan merkez ve çevre ülkelerin çevreden merkeze doğru göç etmeleri sonucu ortaya çıkmış bir kuramdır. Bu sistemde ham madde ve üretilen ürünlerin pazarlanıp satılması için merkez ülkelerin çevre ülkelerin ucuz iş gücü ve pazarına ihtiyacı vardır. Çevre ülkeler de gelişimlerini tamamlamak ve ekonomik olarak daha iyi düzeye gelmek için küçük ülkelere ihtiyaç duyar. Böylelikle iki taraflı bir bağımlılık durumu ortaya çıkmış olur. Dünya piyasalarında çevre ülkelerin insani iş gücü hammadde rezervleri ve topraklarından dolayı göç hareketleri meydana gelmekte ve bu göçler farklı ülkelere doğru yönelmektedir (Abadan ve Unat, 2006: 16-17). Burada bir nevi emek sömürüsü olarak nitelendirilebileceğimiz bir durum vardır. Merkezdeki gelişmiş ülkeler, kendi ülkelerinde emek ve iş gücü pahalı olduğu için çevre ülkelerin ucuz iş gücünü kullanmaktadırlar. Ulus ötesi göç, pazardaki değişim ve küresel ekonomik durumlardan kaynaklandığı için ülkeler arasında istihdam ve maaş farkından etkilenmez (Massey, 1993: 11). Bu durum merkez ülkelerin işine geldiğinden dolayı çevre ülkelerin gelişmesine müsaade

¹ “Evrensel ve sürekli barışın sosyal adalet ile sağlanabileceğini savunan Uluslararası Çalışma Örgütü”. Detaylı Bilgi için Bknz. (Nurdoğan, 2018: 78).

etmezler. Çünkü bu sayede çevre ülkelerin merkez ülkelere olan bağımlılığı devam edecektir (Toksöz, 2006: 17). Fakat küreselleşmenin ekonomik etkilerinden dolayı sermaye giriş maliyetleri düşük olan küçük ülkelere yöneldiğinde bu ülkeler çekim merkezi haline gelmişlerdir (Çağlayan, 2006: 65). Merkez ülkelere yönelen bu bilgi birikimi ve sermaye, kapitalist ilişkilerin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bu durum merkez ve çevre ülkeler arasındaki birbirine bağımlılık ilişkilerini derinleştirmektedir. Merkez ülkelerde faaliyet gösteren kapitalist firmaların kurmuş olduğu işletmeler ve burada çalışan işçiler komşu ülkelerdeki geleneksel üretim yapan sistemleri zayıflatmıştır (Oktik, 1997: 81). Bu duruma örnek olarak Osmanlı Devletinin son döneminde Batılı ülkeler karşısında sanayileşme hususunda geri kalmasından ötürü modern anlamda fabrikalar inşa edemeyişini ve bunun neticesinde teknolojik anlamda geri kalmasını gösterebiliriz. Bu geri kalmışlık daha sonra gerek askeri gerek diğer alanlarda da bir gerileme yaşanmasına sebep olmuştur. Ayrıca sanayileşen Avrupa merkez ülkeler konumunda iken Osmanlı devleti ucuz iş gücü ve merkez ülkelerin mallarını sattıkları bir açık pazar haline gelmiştir.

2.5 NETWORK KURAMI

Network kuramı, istihdam politikaları ve farklı ücret politikalarına rağmen devam eden göçlerin sebeplerini açıklamaya yönelik ortaya çıkmıştır. Buna göre göçün sebep olduğu harcamalar ve içinde barındırdığı riskler azaldığı zaman ücret farklılıkları önemi kaybetmekte olup, bu sebepler arasındaki ilişki ağının varlığı göç eden insanların kararlarını ve nereye göç edeceklerini etkilemektedir (Vertovec, 2002: 14). Bu ilişkiler ağına Network kuramı denmiştir. Bu kuram göç eden insanların göç ettikleri ülkelere ve bu ülkeler arasında kurmuş oldukları sosyal ağlara ve bu sayede yapmış oldukları göç hareketlerine dayanır. Göç hareketine sebep olan bu ağlar, sosyal temellere oturmuş zayıf ve güçlü ağlar olarak ifade edilmiştir (Çağlayan, 2006: 65).

Göçmenler arasındaki ilişkiler ağı geldikleri ve yeni yerleşmiş oldukları ülkelerde eski göçmenler, yeni göçmen ve göçmen olmayan insanlar arasında köken bakımından soydaşlık dediğimiz kişiler arası bağlardır (Abadan ve Unat, 2002: 18). Sosyo-kültürel faktörler insanların göç kararına üç şekilde etki etmektedir; bunlar, göçün olup olmayacağına, şekline, kalıcı mı yoksa dairesel bir biçimde mi oluştuğuna ve göç edenlerin yeni yerlerdeki deneyimlerine göre sıralanmıştır (Haug, 2008: 588). Network kuramı ile ilgili diğer bir tanımda ise sosyal çevre, arkadaş ve ailevi ilişkiler üzerinden oluştuğu gibi ihtiyaca yönelik işveren ve işçiler, seyahat acenteleri, insan kaçakçıları üzerinden de kurulabilir (Koser, 2002: 36).

Kısacası göç eden insanlar çeşitli bağlantılar kurmak suretiyle göç eylemini gerçekleştirmek için çaba sarf etmişlerdir. Bunu yaparken yukarıda sıraladığımız bağlantılar kullanılmıştır. Network kuramının temelinde yatan insanların göç eylemini gerçekleştirirken kurmuş oldukları bağları bir araç olarak kullanıp bu sayede daha rahat bir hayat sürmek için göç etmişlerdir.

3. SONUÇ

Göç insanlık ortaya çıktığından beri var olan geleneksel bir kavramdır. İnsanlar çeşitli sebeplerden ötürü göç etme ihtiyacı duymuşlardır. Bu sebeplerin başında buldukları yerde sosyo ekonomik ve sosyo kültürel sebeplerden dolayı yaşamış oldukları sıkıntılar ve güçlü olanın zayıfa zulmetmesi ve ona hayat şansı tanımaması da gösterilebilir. Göç kuramlarının çoğunun ortak tarafı insanın daha iyi bir yaşam şekline sahip olma isteği olmuştur. Zamanla göç teorileri değişen hayat şartları, ekonomik durumlar, teknolojik gelişime bağlı olarak kendilerini çağa uygun şekilde dizayn etmişlerdir.

Geleneksel olarak ifade ettiğimiz teoriler mesafenin yakınlığı, iş imkânlarının yakınlığı gibi sebeplerden dolayı gerçekleşen göçleri açıklarken yeterli olmuş iken mesafenin uzak olduğu sanayiye bağlı olarak gerçekleşmeyen göç hareketlerini açıklamada yetersiz olmuşlardır. Göç olgularının anlaşılmasında bu kuramlar uzun zaman boyunca yardımcı olmuştur. Ekonomik temelli yaklaşımlara bağlı olarak gerçekleşen göç hareketlerinin temelinde kişinin refah düzeyi daha iyi yerlerde daha iyi iş imkânlarına sahip olma arzusu yatmaktadır. İş gücünün fazla olduğu yerlerde ücret doğal olarak az olduğu için insanlar iş gücü talebi yüksek ve

maaşı daha iyi yerleri tercih etmektedirler. Bu sayede göç etmek için karar verirken bu şartları göz önünde bulundurmışlardır. Ekonomik temelli göçler dışında ülkelerinde savaş olan bireylerin karar verme konusunda çok fazla alternatifleri olmadığı görülmüştür. Bu göçler genelde makro göç olarak isimlendirilen göç hareketlerini ifade etmektedirler. Ekonomik temelli yapılan göçleri ifade ederken Lee'nin itme çekme kuramı bu göç hareketlerini açıklamada yeterli görülebilir. Fakat göçün sebeplerini en geniş biçimiyle ifade eden kuram olarak Ravenstein'in göç kuramı gösterilebilir. Ravenstein 1885'ten sonra göç ve göçe dair yapılan çalışmaların temelini oluşturmuştur.

Değişen dünya şartları beraberinde göç hareketlerinin sebeplerinde çeşitliliği arttırmıştır. Bu durum yeni göç kuramlarının ortaya çıkışını ve göç kavramının evrildiği noktayı anlamamızda bize yardımcı olmuştur. Tarih boyunca askeri ve ekonomik anlamda güçlü olan ülkeler merkezde olmuş ve çevresindeki daha zayıf ekonomiye sahip olan ülkelere göç almıştır. Tabii bu durumda göç eden kimseler merkez ülke olarak belirlediği yerlere varabilmek için çeşitli ağlar kullanmışlardır. İnsanların bu durumu ise çalışmamızda bahsettiğimiz kuramların ortaya çıkmalarına sebep olmuştur. Günümüz göç olaylarına bakıldığında bu göçlerin altında yatan sebepler ne mesafe ne de iş fırsatları açısından değerlendirilmiştir. Buna en yakın örnek Ortadoğu'da Arap Baharı olarak nitelendirilen olaylar neticesinde gerçekleşen göç olaylarının temelinde siyasi ve politik etkilerin olması bu göç teorisini güçlü tutmaktadır. Yeni dönemde değerlendirilen göç teorileri göç olgusundan ziyade bireylere odaklanmıştır.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, N. (2002). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Akbulut, A. (2021). *Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Türkiye Ekonomisine Katılımı ve Entegrasyon Süreci Üzerine Bir Analiz: İzmir İli Örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Ballyn, S. (2011). The Why And The "Therefore" Of Human Migration: A Brief Overview. Renes, M. (Editör) *Lives In Migration: Rupture And Continuity* (6-15). Barcelona: Australian Studies Centre Publications.
- Boyd, M. (2002). Family and Social Network, zitiert nach: Vertovec Stephen: Transnational Networks and Skilled Labour Migration, Konferenzpapier: Ladenburger Diskurs "Migration" *Gottlieb Daimler-und Karl Benz-Stiftung*, Ladenburg, 14-15 February 2002.
- Bozca, N. (2020). *Göç Krizi Işığında Dublin sistemi* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 17, 67-91.
- Çağlayan, S. (2016). *Bulgaristan'dan Türkiye'ye Göçler (Bulgaristan Halk Cumhuriyeti'nin İlanından Günümüze)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sosyoloji Anabilim Dalı.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 17, 67-91.
- Castles, S. ve Miller, M. J. (1998), *The Age Of Migration*, Mcmillan, London.
- Castles, S., & Miller, M. J. (2008). *Göçler Çağı Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çelebi, Ö. (2011). Kuramların Sessizliği: Liberalizm, Realizm ve İltica Rejiminin Kuruluşu. *İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika*, 9-26.
- Çelebi, Ö., Özçürümez, S., & Türkay, Ş. (2011). *İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika*. Ankara: BMMYK.
- Demirtaş, H. (2009). *Mülteci Sorunu ve Türkiye-AB İlişkilerine Etkisi*, Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya.
- Doğan, K. (2008). *Göçmen Kaçakçılığı Suçu*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.

- Ergin, D. Y. ve Ermeğan, B. (2011, April). Çok Kültürlülük ve Sosyal Uyum. In *2nd International Conference on New Trends in Education and Their Implications* (Vol. 27, No. 29, pp. 1754-1761).
- Ertuğrul, Ü. E. Geçici Koruma ve Mülteci Yükünün Paylaşılmasındaki Normatif Boşlukların Giderilmesiyle İlgili Öneriler. *İstanbul Hukuk Mecmuası*, 80(2), 655-682.
- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulusaşırı Toplumsal Alanlar*. Bağlam Yayıncılık.
- Genel, T. İ. B. G. İ. Müdürlüğü, *Türkiye ve Göç*, (Ankara: TC İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Yayınları Pozitif Matbaa, 2013).
- Güvenç, B.(1999). *İnsan ve Kültür*, Ankara: Remzi Kitabevi.
- Haug, S. (2008). Migration Networks and Migration Decision-Making. *Journal of ethnic and migration studies*, 34(4), 585-605.
- İnce, C., (2019). Göç kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme. *OPUS International Journal of Society Researches*, 11(18), 2579-2615.
- IOM, (2009). *International Organization For Migration. Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü*. İsviçre.
- Kaplan, Y. (2004). Avrupa Birliğinin İltica Taleplerinin Kabulü ve Yetki Konusuna İlişkin Yeni Standartları. *Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi*, 8(1-2), 477 – 496.
- Kasdemir, B. (2010). *Türkiye’de Sığınma Hareketi: Eskişehir Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Kılıç, S. (2008). *Çevre Etiği*, Orion Kitabevi, Ankara.
- Koser, K. ve Pinkerton, C. (2002). The Social Networks Of Asylum Seekers And The Dissemination Of Information About Countries Of Asylum. Erişim Adresi: <https://webarchive.nationalarchives.gov.uk/ukgwa/20110314171826/http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs2/socialnetwork.pdf>
- Kuruüzüm, A. (2002). Kesin Dönüş Yapan İşçi Çocuklarının Uyum Problemleri Üzerine Bir Alan Araştırması. *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 3, 102-113.
- Lee, E. S, (1966). A Theory Of Migration”, *Demography*, 3(1),47-57.
- Lee, E. S. (1969). A Theory Of Migration. Jackson J. A. (Editör) *Migration* (ss. 282-297). Londra: Cambridge University Press.
- Massey, D., Joaquin, A., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. ve Taylor, J. E. (2014), *Uluslararası Göç Kuramlarının Bir Değerlendirmesi*, Çev; S. Dedeoğlu, B. Oskay, Ç. Özbek, İ. Sirkeci, M. M.Yüceşahin, (1), 11 – 46.
- Newman, E. ve Selm, J. V. (2003). *Refugees And Forced Displacement: International Security, Human Vulnerability and The State*. New York: United Nations University Press.
- Nurdoğan, A. K. (2018). Uluslararası Çalışma Örgütü'nün (UÇÖ-ILO) Yüzüncü Yıl Dönümü ve Türkiye İlişkileri. *Bitlis Eren Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Akademik İzdüşüm Dergisi*, 3(4), 78-95.
- Oktik, N. (1997). *Köyün Çekiciliği Kentin İticiliği*. Toplum ve Göç II. Ulusal Sosyoloji Kongresi.
- Özlu, Z., Kara, A. ve Karkın, V. (2017). Suriye Özelinde Arap Baharı ve Türkiye’ye Etkileri. Köse, O. (Editör), *Geçmişten Günümüze Göç I.* (ss. 477-484). Samsun: Canik Belediyesi Kültür Yayınları
- Pazarci, H.(2011). *Uluslararası Hukuk*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2011.
- Somuncu, B. (2006). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Politikası*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Stouffer, S.A. (1940). Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility And Distance. *American Sociological Review*, 5(6), 847-848.
- Tartanoğlu, A. G. Ş. (2010). Sosyal Dışlanma: Küreselleşme Perspektifinden Bir Kavramsallaştırma Çabası. *İstanbul Journal of Sociological Studies*, 42, 1-13.
- Tatlıdil, E. (1993). Türkiye’de Kentleşme ve İşgücünün Değişen Nitelikleri. *Sosyoloji Dergisi*, 4, 59-72.
- Tavas, O.E. (2015). *Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Yönetimi Stratejisi: Bir Model Önerisi*, Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tekeli, İ. (2011). *Göç ve Ötesi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.

UNHCR, (2019). Dünya Çapında Yerinden Edilmiş Kişi Sayısı 70 Milyonu Geçerken, BM Mülteciler Yüksek Komiseri Duruma Müdahale İçin Daha Güçlü Bir Dayanışma Çağrısında Bulunuyor. Erişim Adresi: <https://www.unhcr.org/tr/22075-dunya-capinda-yerinden-edilmis-kisi-sayisi-70-milyonu-gecerken-bm-multeciler-yuksekkomiseri-duruma-mudahale-icin-daha-guclu-bir-dayanisma-cagrisinda-bulunuyor.html>. Erişim Tarihi: 12.25.2022.

Vertovec, S. (2002). *Transnational networks and skilled labour migration*. Working paper series (University of Oxford. Transnational Communities: an ESRC Research Programme), Oxford.

Yalçın, C. (2004). *Göç Sosyolojisi*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Yaman, F. (2018). *Almanya'da Çocukları Koruma Altına Alınan Göçmen Ailelere Yönelik Koruma Hizmetlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Hizmetler Anabilim Dalı.

Yavuz, S. (2013). Göç, Entegrasyon Ve Din: Avrupa'da Yaşayan Türkler Bağlamında Bir Değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(26). 610-622.

Externally peer-reviewed

The author(s) has/have no conflict of interest to declare

The author(s) declared that this study had received no financial support.

This page intentionally left blank